

Kandidatuppsats | Göteborgs Universitet | Institutionen för Journalistik och Masskommunikation | VT 2009

Handledare Britt Börjesson, Universitetsadjunkt
britt.borjesson@jmg.gu.se

Vad är god kvalité på distans?

En samtalsintervjuundersökning om distansstuderandes lärandeprocesser

Jonathan Mattebo Persson 800828-7859
jonathan.persson@gmail.com

Abstrakt

Titel: Vad är god kvalitet på distans?

Undertitel: En samtalsintervjuundersökning om distansstuderandes lärandeprocesser

Författare: Jonas Lidström & Jonathan Persson.

Avslutad av Jonathan Mattebo Persson.

Kurs: Medie- och kommunikationsvetenskap, (JMG) Göteborgs universitet.

Termin: Vårterminen 2009.

Uppdrag

Uppdragsgivare är Göteborgs Universitet som vill veta hur deras distanskurs i massmediekommunikation på 7,5 högskolepoäng står sig i jämförelse med liknande kurser på andra universitet i Sverige.

Syfte

Vi undersöker studenters upplevelser av distansutbildningar i medie- och kommunikationsvetenskap på svenska universitet. Vi studerar vad deltagarna upplevt och tagit med sig från olika A-kurser i medievetenskap, samt genom vilka lärandeprocesser de tillskansat sig dessa kunskaper. Genom en teoretisk analys av studenternas upplevelser avser vi bredda förståelsen av distanskursen som form och fenomen samt ge förslag till utveckling av Göteborgs universitets distanskurs i masskommunikation.

Metod

Uppsatsen är en kvalitativ studie vars empiriska material utgörs av femton telefonintervjuer speglade genom teorier från erkända forskare inom de pedagogiska och informations och kommunikations-didaktiska fälten.

Resultat

Studenterna i vårt urval anser att flexibilitet i tid och rum är de viktigaste faktorerna för en positiv distansstudieupplevelse. Grupparbeten har därför överlag dåligt rykte då sådana kräver synkronitet studenterna emellan, på bekostnad av flexibilitet.

Merparten av studenterna skapar förståelse för ämnet med stor hjälp av sökmotorer samt fria encyklopedier på internet utan ledning från kursernas ledare. Studenterna anser dock att detta egenlärande inte till fullo ingår i det professionella skolmässiga arbetet. Det är kunskapande utanför läroplanen under eget ansvar.

Studien visar att kunskapsintagande i form video fyller en viktig kulturell funktion för distansstudenterna då de med hjälp av denna lär sig att hantera läroämnets språkliga koder med lärarna som förebild. De skapar också genom de rörliga bilderna en inre bild av både hur deras lärare ser ut samt vilket vokabulär som är brukligt.

Innehållsförteckning

Vad är god kvalitet på distans?.....	1
Abstrakt.....	2
- Uppdrag	
- Syfte	
- Metod	
- Resultat	
Innehållsförteckning.....	3
Inledning.....	4
-Möte mellan användare	
-Disposition	
Bakgrund och samtida skäl att ha distans som forskningsobjekt.....	5
- Distansutbildningens historia	
- Det svenska IT-undret gagnade skolan	
Problemformulering.....	8
- Forskningsmål	
- Syfte	
- Kunskapsinsamling	
<u>Teori</u>	
Idéfokus.....	10
- Nya och gamla begrepp	
Det sociokulturella perspektivet.....	11
Flexibilitet, motivation och Google- ization.....	13
Moores transaktionella teori.....	14
-Interaktion	
-Learner autonomy	
<u>Metod</u>	
Den kvalitativa metoden.....	16
-Den semistrukturerade Intervjun	
Frågeformulärsupplägg.....	17
Metodkritik.....	18
-Respondenturval	
Intervjuguide.....	19

Empiri

Skilda kurser - olika upplevelser.....	20
-Graden av flexibilitet	
Studiebakgrund.....	21
Lärostilar.....	22
Studiemotivation.....	23
<u>Analys</u>	
Det sociala rummet.....	25
-Det virtuella rummet	
-Kunskapandemodell	
Video som kontextskapare.....	26
Morötter för omotiverade.....	27
-Problemet ”tillsammans”	
-En annan interaktion.....	28
Slutdiskussion & rekommendationer.....	29
-Kort är godare	
-Distans men hemma-komplexet	
-Grupparbetsproblematiken	
Utvecklingsförslag.....	30
Källor.....	31
Bilaga 1.....	32
Intervjutraskribering	
Bilaga 2.....	35
Frågeformulär	

Inledning

Möte mellan användare

Distansutbildningen i Sverige är ett ständigt växande fält inom utbildningsväsendet. Den traditionella bilden av distanskurser liknande ett brevkorrespondens är numera ersatt med en hypermodern utbildningsform med ledord som flexibilitet, e-learning och interaktion. I följande kapitel (Bakgrund och samtida skäl att ha distans som forskningsobjekt) vill vi ge en introduktion till ämnet samt visa hur det ser ut i Sverige idag.

Förr var det lärarens uppgift att som en barmhärtig samarit komma med kunskap som om det var ett glas vatten till de törstande studenterna, medan det är i dag är pedagogernas uppgift att lära studenterna att simma i flera hav av information.¹

Detta citat ger oss en användbar och tydlig metafor som enligt vår mening förklarar det samtida uppdrag skolvärlden lever integrerat med. Du kan läsa den här texten hemma, på jobbet, på bussen eller var som helst. Om du hade den som en ljudfil i din mobiltelefon kunde du lyssna på medan du cyklade till kaféet eller åkte buss. Och tänk då om detta var en kurs som du läste? En kurs i masskommunikation som du tilläts läsa i din egen takt och med de tekniska möjligheter som passade just *dig* bäst. Tänk om du kunde träffa dina kurskamrater via chatt, med webbkamera eller till och med face to face *om* du ville *när* det passade dig. Vilka krav ställer inte det på framtidens skola?

Disposition

Examensarbetet består av åtta delar. Den första (som du precis avklarat) inleder uppsatsen. Sedan ges en historisk bakgrund med en förklarande del om distansutbildning och ett kort begrepps-kapitel. Efter det kommer teorikapitlet. Det handlar om olika aspekter av distansutbildning dess teknologi och dess pedagogik. Sedan redogör vi för vår metod och vår process genom detta uppsatsskrivande arbete. Nästföljande del innehåller de resultat som vi fått fram genom vår undersökning, ett redogörande av de intervjuer vi gjort och de mest intressanta delarna. Dessa diskuteras och analyseras sedan i analysen. Sist kommer slutsatser och förslag om framtida forskning med en återkoppling och en sammanfattning till tidigare text. Här når vi även resans slutdestination med personliga kommentarer kring utbildning på distans, i framtiden.

¹ Liedmans 2001.

Bakgrund och samtida skäl att ha distans som forskningsobjekt

Distansutbildningens historia

Detta avsnitt tar upp delar av om distansutbildningens utveckling från korrespondens i slutna kuvert till digitala läroplattformar.

Bakgrunden utgörs dels av det faktum att antalet studerande i IKT-stödd distansutbildning tredubblats på Nätuniversitetets kurser de senaste fem åren. Denna trend är ännu starkare internationellt. Dels skymtar det i debatten åsikter som antyder att en breddad rekrytering och ökad kvantitet allmänt skulle innebära en försämrad kvalitet. Explicit finns det även åsikter och attityder om distansundervisning som kvalitativt sämre än campusundervisning och att den skulle vara en backdoor education. Ur båda dessa perspektiv finns det anledning att se på distansutbildning ur ett kvalitativt perspektiv.

Distansutbildningarnas form följer den tekniska utvecklingen hand i hand. När den kritiska massan för tillgänglighet kontra pris är uppnådd implementeras ofta de nya tekniska lösningarna. Radio, som används i till exempel Indien är ett billigt alternativ, och marksänd lokal-TV, som användes på MKV så sent som för ett år sedan har slopats för den mer flexibla webbens möjligheter att streama ut videomaterial i stället. Fler och fler av landets distansutbildningar struktureras också numera ofta upp utifrån en digital lärplattform - egentligen en hemsida anpassad för en viss grupp och syfte.

Det första kända exemplet där ett erkänt lärosäte använt postgång för att hålla en kurs över geografisk distans kommer från ett universitet i Boston i USA och skedde på 1700-talet. Det låg då inte på studenternas axlar att skriva tillbaka till lärarna utan det var ren envägskommunikation. Studiematerialet; boken (singularis), stod i fokus. Sverige fick sitt första (tillika dialoglösa) distansutbildningen genom Lunds universitets försorg 1833. Sju år senare startade engelsmannen Sir Isaac Pitman den första handledda distansundervisningen där eleverna fick feedback på sina arbeten. 1898 startades en korrespondensskola med bas i Malmö under namnet Hermods. Utbildningen blev snabbt populär, främst med anledning av att människor i arbetslivet nu kunde utbilda sig samtidigt som de arbetade och således göra någon form av klassresa. Detta var dock inte helt problemfritt vilket följande brevutdrag vittnar om.

Jag heter Edvin Jäger och är träckspättare. Min son heter Lars Jäger och han ska ta studenten hos er. Han har läshuvud så det skall nog gå bra och jag ska betala ordentligt varje månad. Ni behöver inte sända prospekt för jag betalar som sagt vad det kostar. Det ska vara latinlinjen så han blir språklärd och bibelsprängd. Men det skall vara hemligt. Det är det viktigaste. Sänd alla brev under poste restante. Kan ni inte hålla saken hemlig så ger jag fan i alltsammans. Sänd all post utan firmatryck och i slutna kuvert. Jag betalar kalaset.

Som stycket vittnar om fanns det kanske en anledning att hålla studerandet hemligt,

att det då inte var helt förenligt att vara arbetare och studerande samtidigt. Detta underbara stickspår måste vi dock lämna för att återknyta till distansutbildningarnas utveckling. De svenska högre utbildningarna (högskolorna och universiteten) kom senare att omfattas av en policy som tryckte på både social och geografisk jämlikhet för att skapa ett studieklimat för fler studerande.²

1973 startades på experimentell basis en distansutbildning i modern tappning. Detta experiment föll väl ut och tre år senare fanns distansutbildning i högskolorna och universitetens kurskataloger. Med bättre förutsättningar för kommunikation (tvåvägs), och anpassade läromedel utvecklades distansutbildningen och blev så småningom accepterad som en fullgod utbildningsform för högre studier. *Distansutbildningens tekniska utveckling* har på ett globalt plan sett olika ut beroende på olika länders etablerade utvecklingssystem. I Sverige där en kostnadsfri vuxenutbildning introducerades relativt tidigt fick distansutbildningen en mindre framträdande roll. *Vi var ju redan någotsånär bildade*. Behovet av utbildning sågs därför främst som ett problem rent logistiskt och presenterades som en fråga om spridning och möjliggörandet av förmedling av kunskap. En skillnad mellan olika system av distansutbildning är inriktning på antingen så kallade *singlemode* eller *dual-mode*-institutioner. I Sverige föll valet på det sistnämnda, som innebär att distansutbildningen är en integrerad del av de redan existerande utbildnings-institutionerna.

Det svenska IT-undret gagnade skolan

Den explosionsartade framväxten av distanskurser på svenska universitet i i början av 2000-talet har sin bakgrund i att DOKUM skapades 1995. DOKUM var och är ett distansutbildningsinnovationscentrum bekostat från statligt håll och med mål att stimulera IT i skolan. Initiativet kom från statligt håll efter att statliga offentliga utredningar (SOU) slagit fast att distansstudieformen hörde framtidens skola till. Många nya studentgrupper ansågs och anses också vara i fokus för det nya lärandet; det livslånga lärandet.³

Till denna målgrupp hör inte enbart de som av geografiska, tidsmässiga, ekonomiska eller fysiska skäl inte kan ta sig till ett studierum med utbildade lärare utan även de som på grund av samhällets förändring behöver skola om sig och vidareutbilda sig för att kunna fortsätta arbeta. Alltså, en ny skola för ett nytt samhälle. Alla universitet, högskolor och även folkhögskolor ville vara med i racet mot den nya skolan 1995 då mellan en och två miljarder skattekröner öronmärktes till ”den nya skolan”.

IT i Skolan (ITiS) och KK-stiftelsen blev flaggskeppsprojekt i det nya kunskaps-samhället (bland annat) med målet att fler svenskar skulle ha en dator hemma. KK-stiftelsen tillät skatteavdrag som kompensation för köp av datorer så företag och kommuner billigt sälja sådana till sina anställda. Detta var anledningen till att Sverige under en period runt millennieskiftet var det mest uppkopplade landet i världen och flera datorföretag i Silicon Valley förvånat fick se beställningsordrar på enorma mängder hemdatorer till detta kalla lilla land vid polcirkeln. Den svenska IT-modellen

² Utbildningskommitén 1998B.

³ SOU 1998:84

blev känd världen runt.⁴

2001 beslutades att all distansutbildning i Sverige skulle samordnas under ett och samma tak. Detta tak blev Myndigheten för nätverk och samarbete inom högre utbildning (NSHU) vilken tillhandahåller portalen www.studera.nu där Sveriges alla högskolor och universitet är representerade.

Få lärare har utbildning i hur distansutbildningar kan eller bör hållas och till det kan tilläggas att även få universitetslärare har pedagogiska examen över huvud taget. Trots detta växer antalet distanskurser på svenska högskolor och universitet i snabb takt.⁵

De bakomliggande faktorerna till kursernas stigande antal är främst ekonomiska. Universiteten håller fler av kurserna för att spara pengar då distanskurser är billigare jämfört med klassrumsbaserade dito. Med expanderingen av kurserna har också dessa stigit i status. De interaktiva verktyg som kurserna använder sig av i dag (som internetuppkoppling med bredbandshastigheter som möjliggör videosamtal samt gratis kommunikationstjänster som Skype och MSN-messenger) har också mer och mer blivit var mans egendom i och med den informationsteknologiska utvecklingen av samhället.

Framtiden för distanskursen som form, lite skämtsamt *distansdiskursen* ligger till stor del i pedagogernas händer. Gymnasieskolor gör redan reklam för sig själva under parollen "*halva arbetsdagar*" (på bland annat IT-gymnasiet i Göteborg och Hedbergsska Gymnasium i Sundsvall) där eleverna tillåts arbeta hemifrån (egentligen var de vill, bara de har en dator med uppkoppling mot internet). Detta kan komma att påverka vårt sätt att se på skolan som form i framtiden. Men det är inte grundskolans elever eller de högre utbildningarnas studenter som designar kurserna efter hur deras liv bortanför tangentbordet ser ut.

Det finns alltså flera punkter där distanskurserna bör utvecklas i dialog med studenterna och där ligger vårt forskningsintresse. Det handlar om framtidens distansutbildningarnas former och innehåll, anpassade för Internetgenerationen; *de som inte är immigranter i datorernas värld*.⁶

⁴ Rydell och Sundberg 2009.

⁵ 55000 studenter 2003, 77000 studenter 2006. Fåhrens 2008.

⁶ Fåhrens 2008.

Problemformulering

Undersökningens ram är frågeställningen - *Vad definierar en bra distanskurs och hur är den utformad?*

Göteborgs Universitet (GU) vill veta hur deras distanskurs i massmediekommunikation på 7,5 högskolepoäng står sig i jämförelse med liknande kurser på andra universitet i Sverige. En kartläggning av detta område kan bidra till kunskap om hur distanskursen i massmediekunskap kan utvecklas framöver, både som didaktiskt ämne och som kurs. *Bra-frågan* låter vi studenterna själva svara på genom att berätta vad de lärt sig, och formfrågan får de svara genom att berätta *hur* de lärt sig det. Målet är att få en bild av hur olika massmediekommunikationskurser ser ut i dag. Hur de skiljer sig åt och hur studenterna upplever de.

Forskningsmål – Vi är på jakt efter en nyckel till framtidens lärande

Mot bakgrund av hur skolan har reformerats sedan DOKUM 1995 har vi funnit det intressant att ställa oss frågan hur *lärandet* i sig förändrats, hur studenters inlärningstekniker skiftat med hjälp av eller på grund av ny digital teknik. Vi ska lägga fokus på hur distansstudenterna studerar tillsammans och enskilt.

Vi (uppsatsförfattarna) har också läst en a-kurs i masskommunikation på närbaserat vis med klassrumspedagogik vid Göteborgs Universitet och vi ställer oss därför frågan vad vi fått ut av att läsa nämnda kurs på distans.

För att svara på frågan vad en bra distansutbildning är har vi valt att fråga ett urval av studenter som läst en kurs som vi själva läst, fast på distans.

Avsikten med vår studie är att skapa oss en empiriskt baserad bild av högre utbildningars kursupplägg för distanskurser i massmediekunskap. Vi avser att utreda vad tidigare studenter minns som kvarstående kunskapsbitar från de olika kurserna, samt utreda genom vilka metoder dessa lärts in. Både genom skolans metoder och praxis samt det egna studerandet.

Syfte

Genom en teoretisk analys av studenternas upplevelser av kursernas upplägg avser vi bredda vår förståelse av distanskursen som form, och kunna ge förslag till utveckling av Göteborgs universitets distanskurs i masskommunikation. Vi avser inte att utreda *vad* studenterna lärt sig i tidigare distanskurser utan *hur* och metoden för detta är genom analys av kandidaternas studiemetoder.

Kunskapsinsamling

Vi har gjort ett urval av teoriförklarande ny och äldre litteratur. Lejonparten av de teoretiska kunskapskällor vi använt har vi blivit tipsade om efter rundringningar till olika högskolors och universitets medie, kommunikations samt pedagogiska institutioner. Dalarnas Högskola, Umeå Universitet och Mittuniversitetet Sundsvalls Sundsvallscampus har varit speciellt hjälpsamma. Också didaktikforskare från Stockholms Universitet har bidragit till vår teoretiska förståelse av ämnet men då enbart på elektronisk väg via e-post.

I databaser med forskningsresultat har vi använt olika söktermer mer än andra. Några exempel är *distans*, *pedagogik*, *utbildning*, *lärande*, *IKT*, *PCHPD*, *datahjälpmedel*, *Online* och *e-learning*. Synonymer till ovanstående urval har också använts på engelska. Dock, vårt urval har till viss del skett på närmast slumpade grunder. Därav vet vi att andra senare forskningsansatser i samma ämne inte kommer att använda ett identiskt teoretiskt urval. Låt så vara.

Om vår litteratur kan tilläggas att merparten av den har haft svenska som originalspråk medan resterande, främst uppsatser, kommit från nordamerikansk studium. Vi gav oss tidigt in på spåret att i princip all forskning om distansstudier är lärorik för vårt ämne men ju närmare vi kom studentperspektivet som forsknings-trattens mynning förstod vi att desto mer lokalt förankrat forskningsresultat vi kunde hitta, desto bättre.

Teori

Idéfokus

De teorier som samsas på följande sidor är hämtade ur avhandlingar, artiklar och diverse litteratur. Inledningsvis kommer vi att redogöra för de pedagogiska teorier som är viktiga med tanke för vårt syfte. Sedan kommer redogörelser av teorier anpassade eller med nära anknytning till distansutbildning som fält, med nyckelbegrepp för att förklara lärande på distans. Begrepp som CSCL och IKT redogörs för att på ett givande sätt kunna göra kopplingar mellan lärande och metod. Den svenska student och studie- floran är den som vi avser till viss del förklara, därför blev alla system som inte påminner om det svenska svår användbart.

Nya och gamla begrepp

Vi väljer att använda *distansutbildning* som samlingsord av anledningen att många har en viss kunskap om detta ord. Vi skulle kunnat använda *e-lärning*, *flexibelt lärande* eller *distanslärande* men väljer istället att kort redogöra för de olika begreppen löpande i texten så att ni läsare själva kan skapa er en bild av skillnaderna.

Flexibel distansutbildning används för att beskriva utbildning på distans som tillämpar två eller flervägs-kommunikation, samt inte kräver att studenterna rutar in sina almanackor för att kunna delta i övningar en viss tid.

När *e-lärning* används syftar man ofta på en utbildningsform där kommunikationen och lärandet sker på avstånd, antingen i tid eller rum och mellan studenter, läraren och själva lärandeobjektet genom en teknisk lösning där tekniken (förutom läroämnet) står i centrum.

LMS eller *Learning Management System* kallas ofta den tekniska lösningen för lärplattform eller delad utbildningsplattform. En sådan möjliggör sammankoppling för flera personer att nå samma material och ta del av en och samma digitala gemenskap. Programvaran som skapar ett virtuellt klassrum på nätet möjliggör åtkomst via en vanlig webbläsare men ofta krävs lösenord för att den virtuella identiteten (studenten) ska få tillträde. Ett LMS möjliggör kommunikation mellan lärare och studenter via e-post, diskussionsforum, chattar med mera samlat under ett och samma tak. LMS kan även vara hemvist för lagrade texter, streamade föreläsningar, länkar till olika typer av stödresurser etcetera. Det finns en mängd olika system på marknaden. Moodle, WebCT, Blackboard och First Class för att nämna några.⁷

Computer-supported collaborative learning (förkortat CSCL) är ett interdisciplinärt forskningsfält mellan sociokulturella, pedagogiska och kommunikationsvetenskapliga samt datavetenskapliga fält. Inom CSCL finns det i huvudsak två huvudlinjer; det systematiska och det dialogistiska. Inom det systematiska sker forskningen i huvudsak kring frågor om hur lärandeprocesser kan utvecklas. Det dialogistiska inriktar sig mer på hur interaktionen mellan lärare och elev fungerar i fråga om samarbete och för-

⁷ Björnberg 2007.

handling över ett nätverk. Inom det dialogiska finns även en hel del forskning kring designandet av olika digitala redskap samt.⁸

Googla - synonymt med att söka (något) på internet. Den indexerade datan av internet (och därför sökbara) är genom Google 76% medan det med Yahoo! är 69% och med MSN Search runt 60%. Vi inte har siffror på hur mycket data Microsofts nya (2009) sökmotor Bing har i sin förteckning.⁹

IKT - *Informations och kommunikations-teknologi* är en del av IT-forskningen som handlar om tekniska hjälpmedel för kommunikation mellan människor. Distansutbildningar bygger mycket på IKT-forskning. Enligt Wigfors och Myringer skall en IKT-baserad distansutbildning innehålla vissa kvalitetskriterier.¹⁰ Ur ett tekniskt, praktiskt perspektiv så betyder detta att allt studiematerial ska kunna nås hemifrån eller från det lokala biblioteket. Studenten ska kunna förvänta sig regel-bunden återkoppling från lärare och kurskamrater via nätet. I vissa kommuner har man också börjat anställa IKT-pedagoger som arbetar med att stödja lärarna att få in arbetet med IKT mer på skolorna.

Slutligen, *asynkron tid* innebär att ett skeende interagerar med ett annat skeende, men helt oberoende av det andra skeendet.¹¹ Motsatsen är då tidsflödet sker synkront, då skeendena koordinerar med varandra i tiden. Detta är helt avgörande för att en distanskurs skall upplevas som flexibel.

Det sociokulturella perspektivet

Eftersom syftet med vår undersökning är att undersöka hur studenter tillskansar sig kunskap inom ramen för en distansutbildning behöver vi ett teoretiskt ramverk som behandlar just detta. Vår första stöttepelare i denna uppsats har kommit att bli Vygotskijs teori om det sociokulturella lärandet. Lärandet och kunskapandet med en sociokulturell inriktning innebär att inläringen sker genom samarbete och i samspel. I Sverige anses Roger Säljö vara en utav förgrundsfigurerna i fältets utveckling. Enligt Säljö så är människans lärande alltid sociokulturellt.¹²

Inom det sociokulturella perspektivet finns det ett antal begrepp som vi valt att lyfta fram med ytterligare förklaring då dessa ter sig viktiga för att förstå våra resultat. ZoPed och mediering är koncept som vi lyfter för denna uppsats.

ZoPed, den kunskapsplats där den lärande befinner sig eller den begreppsvärld den lärande har, befinner sig i (Zone of Proximal Development). Enligt Vygotskij är det lärarens uppgift att lyckas lokalisera studentens/elevens ZoPed för att därigenom

⁸ Mattsson 2000.

⁹ Gulli och Signorini 2005.

¹⁰ Säljö 2005.

¹¹ Nationalencyklopedin 2009.

¹² Säljö 2005.

kunna erbjuda nästa "bit" information på ett motiverande sätt. Grundtanken i denna teori som Vygotskij och hans följeslagare varit ivriga att påpeka är att man egentligen ska kunna lära vem som helst vad som helst. Bara man hela tiden följer den osynliga stege som leder vidare i det personliga kunskapandet hos studenten. Stege må vara en illa vald metafor därför det handlar snarare om att se på den lärandes kunskapsbank som en ballong, som det är pedagogens uppgift att blåsa upp så att nya receptorer får syre. Zonen växer i en *lärandekultur*. Motivation är en viktig beståndsdel inom det sociokulturella perspektivet. Det bör i detta sammanhang ses i ljuset av individens omgivning i vilken kultur denne befinner sig - lärandezonen.

Ett annat viktigt begrepp, *mediering* kommer också från Vygotskij som menar att i en lärosituation används alltid någon form av verktyg för inläring. Dessa verktyg modifieras och förfinas genom mediering/tillskansning. Vygotskij idéer har sitt ursprung ur en tid utan e-mail och internet men känns ändå som rätt väg att gå.

En viktig del inom det sociokulturella perspektivet är att läromiljön alltid måste tas i beaktning. Studenten måste ses i relation till sin miljö för att dennes lärande skall kunna förstås. Det är detta som gör det sociokulturella perspektivet så intressant och givande för oss att använda oss av när vi försöker förstå hur lärande på en distansutbildning fungerar. Studerar man lärande ur ett sociokulturellt perspektiv så är svaret på hur vi lär oss alltid starkt sammankopplat med den miljö vi lär oss i. Säljö uttrycker det som följande:

Det handlar om hur människor tillägnar sig och formas av deltagande i kulturella aktiviteter och hur de använder sig av de redskap som kulturen tillhandahåller.

Det talade språket utgör det verktyg som används mest för att skapa förståelse. I det som Säljö kallade de kulturella aktiviteterna i ovan nämnda citat ingår även skapandet av verktyg för att underlätta lärande och öka förståelsen av våra aktiviteter. Det mest betydande verktygen inom det sociokulturella perspektivet är kommunikation och språkanvändning. Inom distansutbildningen är ju det skrivna ordet ett viktigt verktyg men även datorn fungerar i sig självt och med de medföljande programmen som ett användbart och underlättande verktyg. Det är ett verktyg som vi måste ta i beaktning i vår forskning. Övriga artefakter (som de även kan benämnas) som bör ses som viktiga datorn och dess medföljande möjligheter för kommunikation genom ljud, bild och rörlig bild. Vygotskij gjorde på sin tid även en skillnad mellan fysiska, psykologiska och mänskliga verktyg. Olika verktyg används i en lärandesituation och bildar tillsammans med det Vygotskij kallar mediering, grunden för lärandet. Redskapen är de hjälpmedel som människan skapar för att fungera i sin miljö. Med redskap så menas både språkliga och fysiska hjälpmedel som vi förfogar över och använder för att ordna vår värld. Enligt den sociokulturella teorin så sker inläringen alltså i samverkan med lärandemiljön, i vårt fall (fysiskt) främst framför en datorskärm. I vår undersökning så har vi intervjuat flertalet studenter som vi låtit beskriva minnen av sina lärandesituationer under distanskurser. Dessa studenter säger sig ha lärt sig, men frågan för oss är hur. Att se på våra distansutbildningar som ett deltagande i en kulturell aktivitet är ingen större svårighet. Frågan är istället hur samverkan med andra fungerar om det av eleverna inte nämns som en betydande del under kursernas gång. Dock så har vi funnit bevis för att studenternas lärande sker även under andra premisser vilket vi

återkommer till i våra resultat.

Flexibilitet, motivation och Google-ization

Vad händer med det sociala samspelet om detta inte infrias eller används av studenterna inom kursen? För att lösa denna ekvation använder vi oss av teorier om *Google-ization*, en förhållandevis ny teori som bygger på hur studenter lär sig tillsammans med sökverktyget Google.

Hur information presenteras och läggs fram skiljer sig stort mellan internet och böcker. Informationen på webbsidor är mer sällan linjär i sin uppbyggnad liknande information i en bok eller för den delen en föreläsning. Vi har som användare lärt oss att en blå understrykning betyder en länk till en annan sida som innehåller mer information kring just det ordet, begreppet och så vidare. Larson, Parsons och Servage, menar att vi under vårt sökande med hjälp av diverse sökmotorer numera använder mera utav en hopplogik än i traditionell lästeknik.¹³

But, instead of moving from one to two to three and onwards, we have engaged a form of "jump-logic".

Inom distansutbildningen så betonas ofta vikten av att erbjuda en flexibel utbildning. Vad man talar om då är en tanke om att studier skall kunna genomföras när som och var som helst. Begreppet flexibelt lärande används frekvent inom de studier, artiklar och litteratur som vi tagit del av. Det är dock i sin pedagogiska betydelse inget självklart begrepp, det går att hitta spår av många olika former för distansutbildning.

Studenterna i vår undersökning använder ordet för att förklara varför de valt distans och även som stark anledning till att de faktiskt lärt sig. I Almqvist & Westerbergs studie påvisas att flera studenter redogjorde för att uteblivna eller sena svar gjort att de tappat motivationen. Som anføres i studien är avståndet mellan lärare och student i en distansutbildningssituation psykologiskt betingat och förutsätter en högre grad av oberoende och eget ansvarstagande av studenten än jämfört med klassrums-baserad undervisning.¹⁴

I bakgrundskapitlet försökte vi se hur distansutbildningen utvecklats till vad den är och hur den fungerar idag. I en statlig utredning från år 2000 lyfts det bland annat fram att framtidens distansutbildning skall fungera som en flexibel utbildning och att den görs bäst ihop med andra, tillsammans. Begreppet *den flexibla utbildningen* dyker upp i flertalet rapporter och avhandlingar om distansutbildningar. Det är dock inte alldeles enkelt att använda som fullständigt begrepp. Många universitet och högskolor använder ordet som synonymt med en modern variant av en egentligen klassisk distansutbildning vilket för oss inte är helt tillfredsställande. Även flera av våra studenter använder begreppet i sina beskrivningar av sitt eget lärande. För att få en större förståelse för begreppet och vad det betyder för vår uppsats använder vi Moores transaktionella teori.

¹³ Larson, Parsons, Servage 2007.

¹⁴ Almqvist, Westerberg 2005.

Moores transaktionella teori

Moore har studerat lärande på distans och funnit några intressanta aspekter som vi valt att använda. Först och främst menar han att distansutbildning handlar mer om pedagogik än geografi. Denna teori heter *Transaccional distance theory* (förkortat TDT).¹⁵

Moore har i sin forskning betonat betydelsen av interaktion inom fältet distansutbildning. Med interaktion syftas samspelet mellan student och lärare, alltså det kognitiva fält som enligt Moore finns mellan läraren, den lärande och själva objektet, ämnet. Detta fält är en funktion av tre variabler; dialog, struktur och självständighet (det svåröversatta *learner autonomy*). *Transaktionell distans* är en teori formulerad av den amerikanske forskaren Moore. Den utgör en stor del av vår teoretiska bas för vår undersökning då den utgör dels ett sätt att förstå och differentiera distansutbildningar och ger även kunskapsverktyg för att tolka svar i våra intervjuer. Den transaktionella teorin behandlar bland annat begreppet flexibilitet som i Moores teori kan kopplas till graden av struktur (i ämnes utbildning).

Interaktion

Moore har i sin forskning betonat betydelsen av interaktion inom fältet distansutbildning. Med interaktion syftas samspelet mellan det förekommer olika typer av interaktion. Intressant i sammanhanget är att fokus för hans forskning om interaktioner är knutna till lärarrollen och/eller högskolan. Tidigare forskning har visat att den kognitiva utvecklingen dvs. de handlingar som ger handledning och återkoppling för att stödja förståelsen för det som lärs ut är mycket viktigt för distansutbildning. Dialog menar han är strukturen för kommunikation mellan läraren och studenten – handledning, feedback och instruktioner. Om det även innefattar samtal och kommunikation som ligger utanför ämnet men som skulle fylla en social funktion (på till exempel raster) förtydligas inte i hans forskning.

Learner autonomy – förmågan till självständighet

Vår naturliga fråga runt detta fenomen handlar om huruvida kunskapen om hur man lär sig – skapas kunskapen om kunskapandet inom respektive kurs eller måste det ha skett innan den påbörjas, till exempel. Det är intressant eftersom vi forskar på hur lärandet går till. Och någonstans antar vi att polletten har fallit ned då studenten, eller det lärande vilken det än är, första gången lärt sig att lära sig ämnet själv. Slutsatsen hos teorin är att avståndet mellan student, lärare och lärandeobjektet (lärandeprocessen) skall hållas så kort som möjligt. Detta avstånd mäts i grad av dialog, där mycket dialog tillåter lösare struktur och mer frihet, och viceversa. Det teorin gett oss är tanken att närhet kan återfinnas inom distanskunskapandets struktur om dialogen och samtalet är närvarande i hög grad i hög grad. När då den tredje variabeln *learner autonomy*, läggs på så menar Moore att ju större avstånd det är mellan läraren och den lärande desto mer eget ansvar krävs av studenten (och det sägs inte men vi antar att det också fungerar på samma sätt i motsatt riktning, det vill säga att lärarens ansvar också ökar).

¹⁵ Collis och Moonen 2001.

Moore anger sex punkter som måste ordnas och struktureras väl av skolan för att deras distansutbildning skall fungera bra.

1. Presentation

Hur information, villkor, färdigheter, attityder och värderingar presenteras för studenterna via olika media.

2. Motivationsstöd

Den som har i uppgift att ge en utbildning måste stimulera och behålla studentens intresse.

3. Stimulera analys och kritik

Dessa högre kognitiva färdigheter hänger samman med attityder och värderingar som studenter förväntas utveckla inom högre utbildning.

4. Handleda och ge råd

Instruktioner om hur material används, kunna ge studieteknik samt god individuell rådgivning för att utveckla enskilda studenters färdigheter.

5. Arrangera övningar, tillämpningar, laborationer och utvärderingar

Eftersom det är viktigt att studenterna får möjligheten att använda det de lärt sig, är det viktigt att läraren responderar på studentens uppgifter med *ny* kunskap. Detta för att även studenterna med en hög grad av studievana är sårbara i sitt eget växande eftersom de saknar högre kunskap i ämnet för att kunna avgöra om de är rätt ute. Det är därför viktigt med en kontinuerlig dialog mellan lärare och student.

6. Arrangera möjligheter för studenten att skapa ny kunskap

Denna process menar Moore är ny för dagens distansutbildning (och som möjliggjorts av datorns utveckling). Läraren måste hjälpa eleven att gallra inte bara i den information som finns i skolans läromedel utan också i den som finns på internet och som studenten tar till sig där.

Slutligen kan vi sammanfatta med att lärandet är sociokulturellt men det händer någon annan stans (Vygotskij). Studenterna vill vara solitära, självständiga. De vill få jobba asynkront och autonomt (Moore).

Metod

Den kvalitativa metoden

Vi har valt den kvalitativa metoden för att få fram rik empiri. Denna forskningsmetod kom till oss nästan drygt in i halva vårt arbete, då vi innan dess försökt skapa en hypotes som skulle tillåta en kvantitativ, optimistisk metod. Detta för att skydda oss för den kritik som finns mot kvalmodeller. Dock, vår handledare gjorde vid ett tillfälle processen kort med oss och berättade att med den frågeställning vi valt så skulle en kvalitativ metod användas. Det gjorde vårt arbete mer begripligt därför att vad vi tidigare tänkt göra var helt enkelt lite för svårt. Vi hade börjat kategorisera de olika universitetens digitala läroplattformar för att kunna mäta antal klick mellan inloggning till de olika tekniska funktionerna som siterna hade. Som till exempel chattar, diskussionsforum och mer privata biografiska anslagstavlor, detta för att få på sätt ha ett numerärt och därför direkt mätbart värde att diskutera under intervjuer med användare. Denna idé övergavs för att istället ersättas av djupintervjuer och fallstudier. Detta blev vår fokus. Och eftersom en kvalitativ studie mer handlar om att skapa en djupare förståelse för (till exempel) ett fenomen än att skapa lättare mätbart data blev våra kreativa tyglar plötsligt friare. Det syntes oss också som att det skulle göra vårt forskningsobjekt bättre till. Vi ville veta hur studenterna upplevt kurserna på alla plan. Om vårt intresse i stället hade legat i att få veta hur mycket något specifikt hade förekommit i kurserna, antal träffar eller liknande, skulle vi ha gjort en frågeundersökning men eftersom vi ville veta hur fenomen gestaltar sig så passar samtalsintervjuundersökningen som form bättre.¹⁶

Den semistrukturerade Intervjun

Intervjuerna har vi valt att driva i en semistrukturerad modell där 26 av 30 frågor (följdfrågor ej medräknade) varit öppna. De resterande fyra har således varit slutna och mest fungerat för att kunna särskilja de olika intervjupersonerna – med frågor om ålder, kön, tidigare studier och så vidare. Detta kvalitativa arbetssätt och de fria tyglar som det gett våra intervjupersoner beräknar vi vara får forskning till gagn då det har kunnat ge oss en bredare och framför allt djupare insikt i distanskursernas påverkan ur det teoretiska och praktiska studentperspektivet. Det har krävts en djupare förståelse av urvalsgruppens upplevelser för att kunna förstå kursernas praktiska påverkan. De gemensamma sanningarna hos våra intervjupersoner blir också den kompass som vi väljer att utgå ifrån i fortsatta kapitels framtids och förslags-del. Det är där som våra slutsatser skall falla samman med bakgrundsteorierna om vad distansutbildning kan och bör vara för att optimalt följa studenternas naturliga målväg. För att få en tydlig insyn i studenternas upplevelser krävs denna kvalitativa metod. Problematiken med densamma är tidsåtgången, detta tog vi dock med i beräkningen och planeringen av arbetet. Vi är dock de första att medge att ett större forskningsunderlag enbart skulle göra studien rättvisare.

Vi tror att de bästa lämpade att fråga för att få svar på hur distanskurserna bör utvecklas i dagsläget är studenterna själva. Vad saknar de, och inom vilka områden tror de kurserna kan bli bättre och framför allt - hur? Vi skriver detta genom ett högst

¹⁶ Esaiasson och Gilljam m fl 2007.

levande studentperspektiv, eftersom vi författare också är studenter. Vi vill ta reda på vad studenterna lärde sig på respektive kurs och hur de lärde sig det. Avsikten med vår forskning är att tillskansa och sedan delge oss kunskap om vad studenter upplever att de får ut av distanskurser i masskommunikation, samt skapa förståelse för vilka metoder och upplägg dessa upplever som bäst i sitt kunskapande. För frågeformuleringar och exempel på hur en intervju kunde se ut, se bilaga.

Frågeformulärsupplägg

Formen för telekommunikationen (från vår sida, förutom förklaring om vilka vi var som ringde och att deltagandet var både frivilligt och anonymt) följde denna mall:

Inledande frågor

Kan nu berätta för mig om...?

Uppföljningsfrågor

Utveckla! Mm...

Sonderande frågor

Kan du säga lite mer om det?

Specificerande frågor

Vad tänkte du då?

Direkta frågor

Vad tycker du om din chef?

Indirekta frågor

Hur tror du dina kompisar gör?

Strukturerande frågor

Nu skulle jag vilja byta ämne...

Tystnad

Tolkande frågor

Du menar alltså att...?

En av oss som skrivit uppsatsen har arbetat med journalistisk under två år och har egen erfarenhet av intervjumetoden som vi valt att använda. Detta har gett en stor trygghet i intervjuarbetet, inte minst för att risken att trampa någon på tårna har minskat. Det har också gjort att risken för intervjuareffekter har minskat.¹⁷ Vi vill att vår undersökning ska ha tillräckligt med validitet för att vi ska kunna bidra till en positiv förändring. Det vi avser göra kallas induktion. Induktion innebär att man drar generella och allmänna slutsatser baserade på empiriska iakttagelser. Man kan såklart inte vara helt säker på att induktiva slutledningar är sanna av två anledningar.¹⁸

¹⁷ Esaiasson och Gilljam m fl 2007.

¹⁸ www.uppsatsguiden.se 2009-05-08.

1. Induktion bygger på empiriska iakttagelser och våra sinnen kan lura oss.
2. Det undersökta empiriska materialet är begränsat och i många fall inte ens representativt.

Metodkritik

Det skulle vara optimalt om vi i inledningskedet kunde ha haft en fokusgrupp med tidigare distanselever som kunde prata tillsammans och med oss om kurserna och dess former för att ge oss ett startmaterial för en mer specifik vidareforskning. Så enkla avgränsningar som ekonomi och geografi stoppade oss dock från det, för en fortsatta studie vore det dock önskvärt.

Respondenturval

Vi ville veta vad som var god sort inom distansutbildningar men det finns inget självklart instrument för att mäta det. Det var vår förhoppning att en kvalitativ studie av studenternas upplevelser av kurserna samt kartläggning av desamma kunde bidra till en större förståelse av det mångfacetterade kvalitetsbegreppet inom distansutbildningar i dag. Urvalet skedde genom en teoretisk process där vi sökte respondenter som gått kurser som vi funnit jämförbara med MKV:s distanskurs i mediekommunikation. Intervjugruppen är inte statistiskt representativ eller slumpmässig, men vi har försökt hitta intervjupersoner i så skiftande ålder, geografisk spridning och bakgrund som möjligt. Vi har inte velat hitta experter av olika slag utan bara personer som kan vara representativa för studentgruppen i stort. Experter av olika slag i urvalsgruppen hadde vi tvingats avfärda med anledning att deras subjektiva expertis skulle kunna påverka resultaten i negativ riktning.¹⁹ Metoden för detta har varit att studera de kurslistor med personnummer som vi fått av respektive universitet och högskola. Sedan har vi kollat genom bland annat www.hitta.se (ungefär som telefonkatalogen på webben) för att se var de var mantalsskriva vid sökningen. På så sätt hoppas vi ha uppnått en spridning i urvalet som gett detsamma vederbörlig validitet.

Vi har intervjuat 15 tidigare distansstudenter vid Göteborgs Universitet, Kalmars Högskola och Mittuniversitetet i Sundsvall. Varje intervju har tagit en halvtimme att utföra i snitt. Alla respondenters tidigare distanskurser har varit i massmediekunskap på A-nivå och 7,5 HP.

Med den kvalitativa forskningsmetoden (den semistrukturerade intervjumetoden med mestadels öppna frågor) som vi valt, hoppas vi skapa en tydligare förståelse av distanskursernas påverkan på studenterna – vår urvalsgrupp. Eftersom vi valt studentperspektivet ter det sig för oss också självklart att använda den metoden. De svar vi är ute efter ska inte kunna rymmas inom ramen för en ett-kryss-två mall utan ska få ta plats i både tid och rum. Våra intervjuobjekt ska få tala till punkt och få röra sig fritt bland minnen av de kurser de deltagit i. Detta har gett oss ett mycket tidskrävande intervjumaterial att gå igenom men där analysen av vad de egentligen menat kunnat förkortas avsevärt av att vi faktiskt ställt frågan per automatik varje gång den dykt upp

¹⁹ Esaiasson och Gilljam m fl 2007.

under intervjuer. Det har ofta funnits läget då vi ställt frågan ”*Vad menar du egentligen med det?*”. På så vis har graden av spekulering (som för övrigt bör hållas så nära noll som möjligt vid liknande metodval) legat väldigt nära den önskade gränsen vid noll. Vid de fall där tvekan om vad intervjuerpersoner menat med det som sagt under intervjuer har vi således valt att stryka partier helt. Dessa har dock genom vårt idoga utfrågningsarbete kunnat hållas till ett i vårt mycket litet antal som inte påverkat slutresultaten i större mängd.

Intervjuguiden

Vi har delat upp intervjuguiden i fyra delar för att kunna svara på frågorna:

- Vem är det som svarar?
- Vad tycker den svarande att distanskursen i medievetenskap gett honom/henne?
- Hur har den svarande studerat?
- Vad tycker den svarande om kursens upplägg?

Intervjuguiden är utformad för att den ska inspirera till ett levande samtal samt knyta an till undersökningens frågeställning. Form och innehåll skall samsas för att ett levande samtal skall uppstå kring frågan om hur distansstudenter studerar.²⁰ Genom att ta reda på så mycket som möjligt om studenters åsikter om kursernas upplägg samt sina egna studiemetoder vill vi förstå studieobjektet närmare. Intervjuguiden presenteras i sin helhet som bilaga ett.

²⁰ Esaiasson och Gilljam m fl 2007.

Empiri

Vår empiri är våra intervjuer. Intervjumaterialet baseras på erfarenheter från verkligheten så detta är inget experiment. Undersökningen handlar om mediekommunikationsstudenters upplevelser från olika distanskurser, där vi fokusera på de i medieämnet. Varje intervju är helt eller delvis transskriberad. Då samma svar ofta är återkommande och vi känt en viss mättnad har vi letat efter det personliga inom varje intervju och intervjuperson. Intervjuerna har sedan transkriberats och språket har vi också transformerat för läsarnas skull, Meningsbyggnader skiljer sig märkbart från tal till skriftspråk, vilket vi tagit ansvar för att förändra utan att förlora tankens klarhet. Denna metod har varit mycket tidskrävande men vi anser att det gör både vår forskning och de intervjuade rättvisare. Intervjuguiden och intervjuschemat är med som bilaga ett i slutet av uppsatsen. Den innehåller alla i förväg bestämda frågor och kan ses som mall för alla intervjuer vi gjort, dock är det viktigt att påpeka att många svar som vi valt att använda har uppkommit när vi pratat runt ämnet och om ämnen närliggande de som står i intervjuschemat. Detta kommer sig av att vår intervjuemetod varit av öppen struktur för att underlätta samtalsdiskussionen och kunna nå på djupet. Vi har dock börjat varje intervju med mer allmänna ämnen för att sedan smalna av och komma till om inte det privata så det personliga.

Skilda kurser – olika upplevelser

De pedagogiska modellerna hos de olika kurserna som vi valt att studera studentupplevelserna av skiljer mycket lite åt. Dock finns det några fenomen som våra respondenter upplever att det finns mycket att fundera på om man bör ändra i, där vi sett tydliga skillnader i upplägg och motiv i olika kurser. Dessa teman är självklart, i linje med vår forskningsansats och mål, sprungna ur åsikter och tankar som kommit från våra intervjuade studenters upplevelser. De som studenterna själva upplever som mest påfallande i deras totala kritik, positiv som negativ av kurserna.

Graden av flexibilitet och synkronitet

Ingen av våra berörda kurser (från Göteborgs Universitet, Kalmars Högskola, och Mittuniversitetet Sundsvall) har några klassiska grupparbetsupplägg. Och ingen av studenterna säger sig heller sakna detta. Många respondenter däremot, har i stället direkt negativa minnen från övningar som krävt grupparbeten på distans (då de har läst andra ämnen). Vi har valt att ta med dessa svar och tankar kring detta för vi har funnit ett stort intresse även som pedagoger, att klargöra och studera de studentupplevda problem som enligt respondenterna finns med grupparbetet på distans - som form.

”Så länge man läser på distans fungerar det individuella arbetet bäst, grupparbeten är däremot oerhört lärorika för att lära sig just denna form men inte för att lära sig ämnet [media] i sig. Det är ju oerhört svårt, säkert tio gånger svårare än om man skulle träffas och kunna sitta ned vid ett bord. Det är också så svårt att förstå vad andra menar, eller att få de att förstå vad jag menar, sedan vill man ju inte trampa någon på tårna heller.” / Kvinna 52, Kalmar

”Om man jobbar på distans ska man kunna planera sin egen tid tycker jag. Och det kan man ju inte göra om man helt plötsligt ska studera ihop med andra.”

Detta sistnämnda citat kommer från en student kvinnlig student i 40-årsåldern på Mittuniversitetets och det hon syftar på är att vid eget arbete mot en deadline så kan man (som student) inte vänta på svar via epost från en studiekamrat, det blir inte fritt tidsmässigt, med andra ord blir det mindre flexibelt och ställer högre krav på synkronitet mellan studenterna, trots deras olika världar.

Inte *undantaget som bekräftar regeln* men ändå intressant är den enda student (från GU) som säger sig sakna en *chattfunktion*, som svar på frågan om hon ingått i grupp-arbeten och vad hon då tyckt om dessa. Hon tror att den formen skulle vara utvecklande och öka samarbetet mellan studenterna.

”Det hade varit roligt med en chatt eller något, så att man kunde ha något utbyte med de andra i klassen” Kvinna 24, GU

Vi kallar dock inte detta för ett grupparbete till sin egentliga form utan mer än form av social tingad teknisk konstruktion inte för samarbete utan för delande av åsikter och tankar. GU:s kurs har ett diskussionsforum som 2010-08-15 möjligen skulle kunna täcka detta behov men den sagda studenten upplever att detta inte gör det.

Studiebakgrund

Bakgrunden till att studenter väljer mediekurser på A-nivå verkar, över lag, vara ett intresse för reklam, PR och nyhetsjournalistik. Flera respondenter säger att de planerar att läsa till journalister eller vidare inom medievetenskap för liknande själ.

”Jag tyckte ämnet lät intressant och passande, jag tänker läsa till journalist” / Manlig student som läst MKV på GU och sedan fortsatt med studier inom ämnet.

Andra trycker på anledningar som ligger närmare deras nuvarande arbetsbeskrivningar, det vill säga att de behöver antingen friska upp sina mediekunskaper eller skaffa sig intellektuella ”bevis” i form av högskolepoäng på sitt kunnande för att kunna hävda sig på arbetsmarknaden.

”Jag gör det [studerar MKV] för att bredda min juridiska examen och bli mer säljbar när jag söker jobb” / Man 29, GU.

”Det är ett komplement till min utbildning, jag har läst design i tre år och det här blir ett bra komplement” / Kvinna 28, GU.

Flexibiliteten i kurserna har ofta ett eget värde för de studerande. Kurserna ligger för långt bort geografiskt eller är tidsmässigt lite opassande och då är distanskursen det optimala. Anledningen att läsa på distans beskrivs av våra respondenter vara, nästan uteslutande, av mer tidsmässiga än geografiska skäl. Det handlar då inte om då vill

spara tid utan att kunna planera den.

”Att det blev på distans var på grund av att jag reser en hel del, till mina föräldrar i X stad en hel del. Jag tycker det är skönt att inte ha ett schema för det geografiska. Flexibilitet var eftersträvansvärt för mig” Man 25, GU.

”Eftersom jag har barn måste jag kunna planera min tid med barnen och jobbet är det här det bästa” Kvinna 39, MUIN.

Lärostilar

”När man skriver ner svaren till frågor man ska besvara, och letar (information) då blir det automatiskt att man lär sig. Först läser jag uppgiften sen sätter jag mig med böckerna och letar kapitel som verkar stämma och stryker under (med penna). Sen sätter jag mig vid datorn och försöker sammanställa det som jag tror stämmer. Sen tittade jag på videosnuttarna också men de lärde jag mig nog inte så mycket ifrån. De var inte direkt men onödiga men de var mer roliga än något annat. Jag har inte sett några sådana i andra kurser.” / Man 24, GU

”TV-programmen får ros! Både lagom långa och intressanta. Jag kollade alltid på programmen innan jag läste, sen blev boken som en repetition. De kompletterar varandra - boken och Weibull.” / Kvinna 29, GU

”Jag tror helt enkelt att den pedagogiska processen med uppreparingen, först läsa sen skriva, sen läsa andras och ge feedback på de och sen få feedback själv från läraren och diskutera och kommentera. Det är upprepningen som är nyckeln!” / Kvinna 52, Kalmars Högskola

Distansstudenterna har det gemensamt att de lär sig att studera på egen hand samt att de har en teknik för detta. Uppreparingen verkar vara den genomgående modellen, men om en bit kunskap fattas används i enormt stor utsträckning Google för att fylla i luckorna. Och om studenterna inte direkt hittar information som de förstår söker de vidare tills de får tag på den, med andra söktermer eller rena chansningar. På så sätt kan de befinna sig i Zoped trots att ingen lärare finns till hand som kan ge de den kunskap som är nästa naturliga del - de finner den själva. Det är mycket intressant och en del av en ny form av självlärande.

”Jag lärde mig genom att läsa böckerna och googla. Använde google. Det var nog mest när det var något jag inte helt förstod. Termer och så. Alla frågorna (i uppgiften) var inte direkt baserade på de filmade föreläsningarna så då googlade jag, men böckerna hade högst status.” / Man 24, GU

”Jag läste böckerna sedan läste jag diskussionsinlägg och svarade på andras frågor. Också diskuterade jag lite med en kompis som studerar till journalist. Google använder jag också till allt, för att få tag på andras uppsatsarbeten och hitta artiklar. Detta gör att böckerna inte känns så mossiga, när man fyller på själv liksom” / Kvinna 24, Mittuniversitetet

När vi frågat studenterna om deras studieteknik har dock ingen av de vid en första tanke nämnt googlandet som en del av metoden, dock har en absolut majoritet sagt att de använder google för att fylla i luckor, när vi frågat närmare. Vi har förstått det som att de ser googlandet som något så naturligt att det inte ens är värt att nämna, som om detta kunskapssökande sker per automatik. Samtidigt verkar det finnas en osäkerhet kring vilken validitet dessa svar som inte google i sig ger men väl presenterar, i relation till skolans värld och värden. Om så är fallet spelar lärarens syn på saken en stor roll för hur mediet (internet) används officiellt.

"På många sätt så är ju kurslitteraturen facit, men jag vet att det som står där kommer att vara svårt för mig att få något direkt sammanhang med. Då är ju wikipedia och andra sidor oumbärliga". Kvinna 42, Kalmar

*"Det första jag gjorde, kommer jag ihåg, var att googla lärarna" "Ja man ville ju, skapa sig ett sammanhang"/*Man 29, GU

Vi tolkar beskrivningen av studieteknik i ovanstående citat som att studenterna använder olika webbresurser som Google eller Wikipedia för att skapa kontext. Kontexten kopplar vi samman i vår analys med en känsla av samhörighet. Studenterna skapar sina egna lärozoner men på samma gång sina egna klassrum.

"Varje uppgift föregås ju av ett antal timmars googlande (skratt) oftast så vet man ju inte riktigt var det skall sluta. Sedan sitter man där med ett antal adresser, länkar och artiklar" Man 23, Mittuniversitetet

"Jag kollade på filmerna, använde wikipedia för att kolla in vad de pratade om. Googlade säkert lite och skapade på det sättet mig ett material som jag kopplade till vad jag redan kunde eller vad jag visste från tidningar"
Kvinna 26, GU

Ovan presenteras en del av de spår av den *hopp-logik* som vi även funnit i andra intervjuer. De sammanfattar på ett bra sätt vilken betydelse Google, wikipedia och andra webbresurser verkar ha för studenterna. De används dock obekymrat och verkar lätt glömmas bort i slutresultatet.

Studiemotivation

Dock ser vi att det finns en del som vittnar om att de inte studerat på högskola tidigare men valt ett närliggande universitet (för studerande av distanskurs utan fysiska träffar) av skäl som de inte har kunnat förklara för oss, eller sig själva, mer om detta i det sista kapitlet. Erfarenhetsnivån hos studenterna; om och hur de läst på högskola och universitet tidigare, skiljer sig märkbart. Några har jobbat med kommunikation och media länge, till och med som presschefer medan andra aldrig satt sin fot i ett universitet.

Trots dessa skillnader i kunskaps- och erfarenhetsbakgrund ser vi ingen direkt koppling mellan detta faktum och dessa studenters upplevelse av kurserna – på frågan huruvida de tyckte de var bra eller inte. Inte någon student tyckte att någon av kurserna var för lätt och inte heller någon tyckte att de var för svåra, även om ett fåtal

uppgav att de kunde ta sig igenom en sådan utan att behöva svettas.

”Man kunde glida igenom kursen utan att behöva ge några Einstein-svar direkt” Kvinna 27, GU

”Målet var att klara gränsen för godkänd, enbart för att få poängen men för varje deltagare sjönk ambitionsnivån. När jag kände att jag klarade mig på första sänkte jag ribban för att se hur lågt man kunde lägga den” Man 29, GU

Sedan finns det också en tredje grupp som vi valt att kalla ströläsarna. Dessa läser ämnet framför allt på grund av att de tror att det är något sånär lättförtjänta högskolepoäng.

”Ämnet verkade ganska löst. Att jag läste över huvudet var för att jag inte får Alfabassa, så jag läser i väntan på jobb, bara för att överleva.” / Man 28, GU

Analys

Det sociala rummet

Respondenterna har över lag valt att läsa på distans för att kunna studera när de vill, mer än var de vill. Att studera ”hemma eller var som helst” är i varje fall inte ett lika självklart svar som att studera ”som det passar mig”, menat i tid. Några studenter som då säger sig sakna en klass menar i stor utsträckning skolklassens kvaliteter utanför klassrummet. Det vill säga att ”kunna fika, ta en öl, snacka skit och sånt” mer än att gruppjobba eller lyssna på en lärare samtidigt som andra i en fysisk sal. Ämnet i sig har inte verkat vara en anledning nog att vilja ha en klass att diskutera det med. Flera respondenter säger sig också redan ha ett socialt liv bredvid sina studier som gör att skolans roll som socialt forum på ett sätt spelat ut sin roll. Sedan har också de distansstuderande också ställt sig frågande till själva frågan - *om de saknat en klass*. Mest för att själva idén om klassammanhållning valt bort i samma skede de valt att studera på distans.

”Jag hade ingen kommunikations alls med andra kursare, det saknade jag men inte för studierna utan för det runt omkring. Dock, grupparbeten var inte nödvändiga. Snabba diskussionsforum fungerar inte. Det är väldigt svårt att få fram det man vill. Även om jag är en van chattare är det svårt att få fram en bra gruppdiskussion, vissa skriver för mycket och andra för lite. Men om det varit en längre kurs då hade det behövts fler moment” / Man 28, GU

Vi tror att skolan i sin strävan efter att skapa en god lärandemiljö för distansstuderande, närmast automatiskt ser på klassrumspedagogiken som mallen som bör följas. Så ser inte våra distansstudenter på saken. Att läsa tillsammans med andra, och även samtidigt är i stället motsatsen till vad de avsett att göra när det valt denna studieform. Grupparbetet - som vi skrivit tidigare och kommer skriva igen - står i väldigt låg kurs hos de distansstuderande.

Det virtuella rummet

Att våra intervjuer vittnar om att mycket av informationssökningen består i att söka på Google, fråga i forum, prata med vänner eller bekanta tyder på att interaktionen finns men inte möjligtvis inom högskolans väggar. Det blir ett sociokulturellt lärande fast inte som det kanske var tänkt? I distansutbildningen med uppgiften med läsande av varandras lärande finns en viktig och intressant aspekt. En utav våra intervjuobjekt beskriver det som intressant och givande att se hur de andra skriver och att denna del var väldigt givande så beskriver hon essensen av att lära tillsammans menat att dina egna tankar och idéer blir utmanade så uppnås en större förståelse i en social kontext. Motivationen höjs också när man känner sig som medlem i en grupp.

Kunskapandemodell

Den modell som kursdeltagarna på GU över lag verkar ha använt sig av för kunskapande verksamhet är enligt en modell som upprepats en gång per uppgift. Kursen har haft fem delentor och då verkar det ha gått till som följer: Studenten läser uppgiften då den ser den på kursportalen, vilket studenterna är inne på i snitt fem gånger i

veckan, sedan ser studenten videon som passar till frågan och det kapitel i kurslitteraturen som hör där till. Om frågor kring ord eller fenomen som videoavsnitten väckt hos studenterna, uppger dessa att de använt Googles sökfunktion för att få svar med detsamma. Sedan har studenterna gått till litteraturen för att kunna skapa sig ett svar som de tror är tillräckligt. Intressant är att några av de svarande uppger att de tittat på filmklippen flera gånger, för att få en bättre förståelse - och jämfört detta med att ställa en fråga till läraren i en klassrumssituation. På så vis har de filmade bitarna, som av några studenter kallats föreläsningar (rakt av) haft en viktig och förklarande funktion. Det verkar som om video i sig har gett studenterna en känsla av sammanhang. Sedan har de också fått ansikten på personer på fakulteten samt ämnet som verkar vara av stor vikt för de studerande. Detta att studenterna känner att de fått en insyn i mediernas värld, och speciellt journalisternas kan vara en av pusselbitarna till att de studenter vi intervjuat har funnit kursen så pass intressant och också kan dessa "ansikten" vara den främsta anledningen att traditionella klassrumssituationer med föreläsare och bänkkamrater inte varit så eftertraktade, speciellt i jämförelse med andra kurser på andra universitet där video inte använts. Styrkan i mediet kan inte understrykas nog. Vi tror till och med att det ger en social kontext, om än artificiell.

Video som kontextskapare

Distansstuderande skapar sin egen kontext. Detta påstående kräver nästan ett utropstecken för det är ett resultat av vår forskning som vi inte kunde drömma om innan, eller rättare sagt vidden av det. Som lärarstudenter, sociala och teknikintresserade hade vi den (felaktiga) förutsatta åsikten att studenter – i stor utsträckning – precis som vi då och då kan njuta av att kunska tillsammans med andra. När vi läser om detta fenomen i litteratur om lärande ter det sig så självklart att det också skulle vara så. Därför är det med stor förvåning som vi avläser svaren från våra informanter och förstår att detta sociala lärande inte alls står högt i kurs för dessa. Monica Langert Zetterman, författare till boken IT-stöd i distansundervisning med fokus på lärande, påpekar i linje vad vi förutsatt att lärare för distanskurser måste skapa ett klimat i gruppen som främjar ett kreativt lärande hos deltagarna. Kortfattat påpekar hon:

*Vikten av medvetenhet hos lärare inom distansutbildningar att hjälpa de studerande utveckla förmågan att lära och att se lärandet som en menings-
skapande aktivitet. Och att ett positivt motiverande lärandesammanhang bara
kan skapas genom hög lärande -aktivitet, Och detta genom goda möjligheter
till interaktion med andra.²¹*

Detta går stick i stäv med de svar vi fått i vår undersökning. Studenternas behov av att skapa kontext sker utanför det virtuella lärande rummet. Det är när de tittar på tv, läser artiklar eller "bara" googlar de teman som uppgifterna innefattar som det kontextuella skapandet sker. Alltså inte i klassrummet, som i dessa fall är lärplattformen online. De sociala och mänskliga behov som finns tillgodoser också studenterna på eget vis. Det är inte genom kursens kommunikativa möjligheter som dessa får luft utan det sker utanför det rummet. Inte så konstigt då det är lättare att skapa en relation *face to face* än framför var sin skärm. Men just av denna anledning har ett fåtal studenter önskat

²¹ Zetterman 2001.

att få på grund av enbart sociala skäl få träffa sina lärare och studiekamrater “åtminstone” en gång och då helst i början av kurserna. Dock, i de fall där video använts, som i GU:s fall, har detta behov varit noll. Vår teori är att det beror på att det sociala behovet, på ett sätt, blir tillfredsställt genom ansiktsförmedlingen som videoklippen skänker. Man får helt enkelt ett ansikte på personer som kan representera kursen och kunskapen.

Morötter för omotiverade

Jakten på högskolepoäng har vi tolkat som moroten eller det Moore kallar *learner autonomy*, det vill säga motivationen eller det som motivationen kommer ifrån. Det finns ett tydligt samband mellan viljan att avsluta en kurs med betyget G eller högre och om kursen hör till utbildningen i stort. *Ströläsarna*, de som kallar sig själva så och som läser på grund av att de behöver studiemedlen för att till exempel betala hyran – har en motivation i detta. Men det verkar från vår studie som att de som läser MKV för att de antingen behöver det i sin nuvarande arbetssituation, eller tror sig behöva det för ett framtida arbete är de som har högst motivation, och som också därför använder sekundära källor (genom att till exempel googla ämnen de finner intressanta) mest.

Problemet tillsammans

Det verkar som om det största hindret för grupparbetet på distansutbildningar handlar om det *sociala*. Detta vittnar våra undersökningssvar om. Det finns bland annat en rädsla att trampa varandra på tårna då man inte känner sig trygg i det sociala rummet, som en videokonferens eller en chatt kan vara. Det andra stora problemet med grupparbetet är det ställer högre krav på synkron närvaro hos de som skall samarbeta. Detta är enligt många distansstuderande direkt kontraproduktivt på det sätt att anledningen att de valt att studera på distans inte bara är geografiskt utan och på grund av de krav på tidsmässig flexibilitet som de tror sig finna i distansformen. Denna flexibilitet (att kunna studera i princip när man vill, mot en deadline/inlämningstenta) förstörs nämligen genast om man måste samarbeta med andra och därigenom komma överens om tider då man kan mötas och/eller beröra varandras resultat. Det kräver helt enkelt synkronisering av arbetstiden och minskar flexibiliteten. Fördelen med ovan nämnda metod verkar främst vara att studenterna lär sig något om själva metoden, och att de skall undvika den i framtiden.

Vår ståndpunkt är att lärandet sker socialt och i samspel med andra men mest troligt inte inom den egna klassen till den grad vi trott från början och framförallt kanske inte så som det var tänkt.

Som nämnt innan är det dominerande perspektiv när vi behandlar lärande i Sverige idag och även det perspektiv som vi tar hänsyn till i vår undersökning, det socio-kulturella perspektivets teori kring att lärande som sker i en miljö tillsammans med andra. Ur ett distansutbildningsperspektiv så är det i detta sammanhang brukligt att prata om IKT då detta brukar nämnas som det som möjliggör ytterligare och rikare läromiljö. Säljö menar att IKT ändrar förutsättningarna för lärandet. Med hjälp av nya tekniker kan virtuella klassrum liknas vid fysiska och på detta sätt innebära nya sätt att se på den sociokulturella undervisningssituationen. I vår undersökning måste detta

analyseras ytterligare och vi lutar oss i detta hänseende på begreppet Google-ization när vi menar att studenterna på våra undersökta distansutbildningar på ett sätt skapar en egen lärandemiljö med hjälp av verktyg som de använder i sin vardag. Dessa verktyg har namn som wikipedia, google eller olika diskussionsforum. Dessa verktyg används för att underlätta lärandet och även för att skapa det sammanhang som ter sig viktigt för inläring. Ett sammanhang som i face-to-face undervisning kommer sig naturligare i ett klassrum men lärare och klasskamrater än i en distansutbildnings-situation.²²²³

Vi har hittat en hel del av ovanstående i vårt intervjumaterial. Den angivna kurslitteraturen till varje distanskurs är bra men verkar fungera som ett slutmål för våra intervjuade studenter. För att ta sig dit används andra källor, distansstudenterna googlar eller söker på wikipedia i mycket stor utsträckning.

En annan interaktion

I vårt arbete så visar våra resultat att den mesta interaktionen sker istället hemma hos studenten, framför datorn vid informationssökning eller tillsammans med kompisar eller familj.²⁴ Det förefaller viktigt att studenten upplever en bekräftelse i sitt eget lärande, ett jämförande och bevis på att man har förbättrats. Detta har visat sig viktigt för studentens motivation. Tidigare forskning har visat att den kognitiva utvecklingen dvs. de handlingar som ger handledning och återkoppling för att stödja förståelsen för det som lärs ut är mycket viktigt för distansutbildning. Intressant i sammanhanget är att dessa interaktioner är alla knutna till läraren eller högskolan. I vårt arbete så visar våra resultat att den mesta interaktionen sker istället hemma hos studenten, framför datorn vid informationssökning eller tillsammans med kompisar eller familj. Det förefaller viktigt att studenten upplever en bekräftelse i sitt eget lärande, ett jämförande och bevis på att man har förbättrats.

Våra svarande studenter har sina egna motivationssystem som vi upplever står i kontrast till Moores synsätt, och de kommunikativa behov som studenterna upplever står under (i en behovstrappa) deras behov av asynkron flexibilitet. Eftersom lärandet samtidigt sker på ett socialt plan handlar det om att koordinera artefakterna för att skapa virtuella situationer som påminner om fysisk gemenskap. Språket är inom det sociokulturella perspektivet nära sammankopplat med tänkandet och därför en viktig dimension i den kognitiva utvecklingen, men även genom implementerandet av visuell kommunikation förändras förutsättningarna för lärande. Språkliga redskap som stöder tal och bild för att skapa större sammanhang är därför inom distansutbildningen extra viktiga. Detta kräver en pedagogisk tillämpning av fysiska redskap som dator, webbkamera med mera.

²² Säljö 2000.

²³ Holmberg 1998.

²⁴ Moore 1993.

Slutdiskussion & rekommendationer

“Varför lägger man inte ner skolan? All kunskap finns ju redan på internet.”

Detta citat kommer från en anonym komvuxelev - och det sätter fingret på vad distansutbildningar egentligen är i dag fast tvärtom. Det är skolans plats på internet. Vårt intresse ligger i hur denna knutpunkt ser ut, ur olika vinklar. Där bara skolans självuppfattning och internet självt sätter ramarna. De möjligheter till kunskapade som en dator med uppkoppling innebär ställer nya krav på lärare. För inte så länge sedan var det magisterns uppgift att som en barmhärtig samarit dela ut kunskapens vatten till informationstörstande elever. I dag är metaforen snarare att lärarens uppgift att lära eleverna simma i ett hav av information. Detta innebär både nya utmaningar och möjligheter för studenten. I takt med att synen på kunskap och lärande har förändrats så har även distanskurser genomgått förändringar, främst på det tekniska området. År 2006 läste ca 78 000 studenter en kurs inom Nätuniversitetet. Den mest frekventa anledningen till att studenter läser på distans är enligt vår undersökning, möjligheten att kunna planera sin egen tid och att kunna studera hemifrån.

Kort är godare

De studenter som gått masskommunikationskursen på GU säger sig inte sakna några övningar eller moment som kursen inte har i dag. Många tror dock att om kursen var längre, så skulle det bifoga en större variation av kursmoment, och även gruppövningar. Sådana sociala funktioner av en distanskurs verkar inte vara eftersökta - när kurserna är korta. Jämfört med Dalarnas vars kurs är 15 poäng lång finns det en skillnad i tid som också avspeglar sig också i vilka moment som används och därav hur studenterna värderar dessa.

Distans men hemma-komplexet

Vi har märkt att det finns vissa speciella fall där distansstudenter valt universitet och högskolor utifrån skolornas geografiska läge, trots att det rör sig om rena distanskurser utan några som helst fysiska träffar. Det intressant då det berättar något om studenternas tillvägagångssätt och sökande efter det vi tolkar som trygghet. Flera studenter som sedan valt att läsa vidare efter sina distansstudier, och inom samma ämne, har också valt att fortsätta på just de universitet som de påbörjat sina studier på. Dock, det ter sig för oss som om man skulle, om man ville, kunna studera inte var som helst ifrån utan också på vilket universitet som helst (som håller distanskursen i fråga). Där tror vi att en utveckling kan komma att komma om studenter vill studera på mer välrenommerade universitet. Helt sonika - i dag får vi välja att läsa mellan GU eller Harvard och väljer oftast GU. Det har denna forskning gett oss - en chans att tänka lite större, fast vi bara sitter bakom en datorskärm.

Grupparbetsproblematiken

Med den teknikutveckling som finns är det lätt att dras med och tro att eftersom

tekniken tillåter både videochatt och gratis telefonsamtal över internet med mera – så skulle dessa möjligheter automatiskt göra studenternas kunskapande och lärande mer givande. Till detta behövs en egentligen en källa, men vi har bara funnit åsikten att modern teknik ger en bättre skola mellan raderna i våra pedagogiska referensverk och kan således inte direkt bevisa dess närvaro. Men vi tror att det är en om än naiv så mänsklig drivkraft – att få prova det nya. Till och med att göra reklam för det för att framstå som först med det nya, men är det verkligen nytt?

Utvecklingsförslag

Lägg ut kursfilmerna på www.youtube.com. Det är den bästa reklamen.

Gör diskussionsforumen mer visuella och med enkla funktioner för användarna ska kunna få veta mer om varandra. Med bland annat bilder på alla deltagarna.

Gör POD-sändningar av alla filmer och ljudfiler som kan användas i kursen så deltagarna kan ta del av dessa mobilt och gratis.

Om man vill studera på distans för att kunna befinna sig utomlands ska det inte vara ett hinder att det är svårt att få tag på en kursbok. Lägg därför upp kurslitteraturen som till exempel PDF:er på läroplattformen så även de kan delas mellan studenterna. Och om det krävs - mot en avgift.

Försök hamna högt upp på www.studera.nu:s rankningar, många studenter kollar bara de två första länkarna.

Uppmuntra studenterna till att googla och dela med sig av det de finner. Ha ett länkfönster direkt på läroplattformens förstasida där tips (för video, artiklar, texter med mera) kan delas över ett klick.

Överväg att ha en frivillig träff i början av kursen så de studenter som vill se hur deras lärare ser ut får en chans att göra så.

Använd Facebook som läroplattform.

Testa att ha en ansvarig lärare inloggad på msn eller facebook som en förlängning av det sociala rummet.

Källor

Almqvist, Lisa och Westerberg, Pernilla (2005) *Studenters upplevelser av distansutbildning inom Nätuniversitetet*. Umeå: Centrum för utvärderingsforskning, Umeå universitet.

Björnberg, Göran (2007) *Du måste bli sedd även om du inte synns!* D-opsatts. Göteborg: Pedagogiska institutionen, Göteborgs universitet.

Carlgren, Ingrid och Marton, Ference (2002) *Lärare av i imorgon*. Stockholm: Lärarförbundet.

Dafgård, Lena (2001) *Flexibel utbildning på distans*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Esaiasson, Peter och Gilljam, Mikael och Oscarsson, Henrik och Wangnerud, Lena (2007) *Metodpraktikan*, tredje upplagan. Vällingby: Nordstedts Juridik AB.

Forsell, Anna (2005) *Boken om pedagogerna*. Liber Förlag.

Fåhraeus Rydberg, Eva (2008) *Lär där du är*. Lund: Studentlitteratur.

Gulli, Antonio och Signorini, A (2005) *The Indexable Web is More Than 11.5 billion pages*. New York: ACM.

Langerth Zetterman, Monica (2004) *IT-stöd i distansundervisning med fokus på lärande*. Pedagogiska institutionen: Uppsala universitet.

Larson, Natasja och Parsons, Jim och Servage, Laura (2007) *The Google-ization of Knowledge*. Faculty of Education, University of Alberta

Rydell, Anders och Sundberg, Sam (2009) *Piraterna*. Ordfronts förlag.

Säljö, Roger (2005) *Lärande i praktiken: Ett sociokulturellt perspektiv*. Nordstedts Akademiska Förlag.

Thórsteinsdóttir, Guðrún (2001) *Information-seeking behaviour of distance learning students*. Borås: Institutionen Biblioteks- och Informationsvetenskap/Bibliotekshögskolan.

SOU

SOU 2008:109 *En hållbar lärarutbildning*. Utbildningsdepartementet.

SOU 1998:84 *Flexibel utbildning på distans*. Utbildningsdepartementet-Distansutbildningskommittén.

Webbografi

www.oru.se/oru-upload/Institutioner/Idrott%20och%20hälsa/pdf/forelasn.pdf

Bilaga 1

Intervjutranskribering

Anna (fingerat namn) läste sin distanskurs i Masskommunikation vid Mittuniversitet i Sundsvall. Kursen hade inga obligatoriska träffar och det fanns inga klasslistor för kontakt mellan studenterna på dess webbsida (genom plattformsverktyget WebCT). Anna som har tre barn ville läsa kursen på distans för att kunna arbeta och ta hand om familj samtidigt, sedan var ämnet också relevant för att hon läst flera kurser i organisation och kommunikation tidigare (varav flera på distans) och siktar på en examen som informatör. Anledningen att hon valde Mittuniversitet i Sundsvall var att hon studerat där tidigare och var familjär med deras system WebCT samt att Mittuniversitetets kurs som sagt inte krävde några fysiska träffar. Hon tyckte också att deras tolkning av masskommunikation passade bra ihop med hennes tidigare studier. Hon vill inte kalla sig för en "hacker" men intresset för datorer har växt för varje distanskurs hon tagit.

- *Jag har väl blivit [bättre] i varje fall, inte extrem men jag klarar mig*, säger hon medan barnen skriker i bakgrunden och samtalsämnet går över till vad hon fick ut av kursen.

- *Den var givande, det handlade mycket om makt och medier och jag hade läst makt och medier tidigare så det kändes relevant, det fanns möjligheter att dra paralleller där [...] Jag tycker att tredjepersonseffekter var fascinerande, att medierna har stor makt för att folk tror att de har det - medborgarperspektivet.*

- ***Varför kommer du ihåg det du kommer ihåg, tror du?***

- *För att man har suttit och kämpat med varje fråga, det är svårare [att läsa på distans] än att läsa i klassrum. Kanske att man läser boken först och sedan tar reda på vad lärarna tycker är viktigt, de lägger ju upp föreläsningar (PPT och stolpar, på WebCT) och det tycker jag är bra men det är inte alltid lärarna gör det innan man läst boken. Sen när man skriver hemtenta tittar man nogare i boken. Det är i och för sig svårt på olika sätt. I klassrum måste man ha salstentor som jag tycker är svårare, då läser jag bara för tentan, sen glömmar jag - det är jobbigt på olika sätt.*

Arbetsuppgifterna som användes under kursen skiftade något till sina former men Anna fann två av de extra bra och kunde berätta om dessa. I det ena övningen fick alla i klassen skriva två frågor baserade på läsningen av den bok som hörde uppgiften till. Sedan lades de frågorna upp på ett **diskussionsforum** i WebCT och de i klassen som fann frågan eller frågorna intressanta besvarade dessa. Alla skulle skriva två frågor var samt besvara en.

- *Uppgiften var att hitta den mest intressanta delen i boken och sedan skriva en fråga baserad på den som klasskamraterna fick svara på. Allt låg ute på WebCT, man såg alla andras frågor och svar och eftersom många svarade på samma fråga uppstod det diskussioner där. Sådana längre [skriv-]uppgifter gör att det blir roligare och att man kommer igång och läser på allvar. Vi skulle ju skriva feedback på varandras texter. Det var spännande då man själv fick välja vad man skulle svara på, och om någon skulle svara på ens egen fråga. Sedan fick läraren ge betyg, men inte någon personligt feedback. Feedback, det är viktigt. I stället för bara kritik, med feedback känner jag att jag börjat skriva bättre. Vi hade också en uppgift som hette **webbtidningar** där jag jämförde tre tidningar och hur en och samma nyhet skildrats på olika sätt. Det skulle*

handla om finanskrisen och det var intressant att själv få välja både vilka tidningar jag skulle kolla i och vilken nyhet jag skulle välja – jag skrev om Leeman Brothers.

- Var det inte heller en gruppuppgift?

- Nej, men nu läser jag en annan distanskurs och där ska vi jobba i grupper men är det på distans så ska man kunna planera sin egen tid tycker jag, och det kan man inte göra om man helt plötsligt ska jobba ihop med andra, men jag tror det skulle vara lättare att göra det om man träffats hela klassen åtminstone en gång. Man har ju inte ens telefonnummer till varandra om man inte ber om det via mail.

Det Anna syftar på, förklarar hon, är att vid eget arbete mot en deadline så kan all tid planeras själv, medan om det är mot en grupp av andra människor måste man vänta på svar via mail och det blir inte lika fritt, tidsmässigt. Någon riktig klasslista fanns inte för studenterna på MKV-kursen och hon upplevde att de e- postadresser som universitet gav ut till studenterna inte kollades lika ofta som deras privata vilket medförde att det fanns en fördröjning där. Kontakten med lärarna skedde dock helt över mail och där tyckte hon att hon alltid fick svar snabbt.

- Deras mail stod i WebCT och tyckte jag inte att de svarade tillräckligt fort på hemsidan så kunde jag alltid maila de privat.

- Tycker du att du hade rätt ambitionsnivå?

- Jag tog det ganska lojt men det gick ganska bra, jag tog inte i för lite i varje fall, man kan ju alltid göra mer i varje fall. Jag tror det var fyra diskussionsuppgifter med två inlämnings-frågor varje gång, till varje bok. Det blev ganska mycket på en halvtidskurs med en bok i veckan.

- Tror du att du hade lärt dig mer eller mindre om kursen varit klassrumsbaserad?

- Jag tror inte jag lärt mig mer i varje fall, jag tror att jag är en sån som lär mig för att glömma om jag ska leverera i en salstenta.

- Hur var den sociala samvaron för er kursdeltagare?

- Det var bara WebCT, där vi fick skriva personliga presentationer (där bild var frivilligt). Jag läste mina studiekamraters bios. De kan förklara vad de vill och varför. Det är spännande. Hur gamla de är och så – det är kul.

- Vad tycker du om verktygen för social interaktion mellan dig och andra studenter?

- Man kunde skicka privata meddelanden till varandra, men då måste de gå in på sin egen webCT för det går inte på någon mail eller så. På MKV skickade jag inga.

- Kunde du sakna en klass?

- Ja när man läser på heltid blir det lite tråkigt att inte kunna prata med någon, speciellt om man kör fast. Det visade sig att jag kände en tjej från Hudiksvall precis som jag, så henne skickade jag lite meddelanden i WebCT. Men det blir väll mest kontakt med lärarna.

- Vad tycker du om omfattningen av övningarna?

- Det var ganska tajt, någonstans från lagom till lite för mycket, det var ju det att den gick över jul. Då ska man ju vara ledig(skrattar).

- Var skedde ditt lärande?

- Hemma och på stadsbiblioteket, det handlade ju mest om att ta in litteraturen och att kunna använda den praktiskt med en avvägning med egna åsikter. Utan egna åsikter fungerar det inte.

- Upplevde du kursen som flexibel?

- Både och alltså, det var ganska styrt men eftersom man fick studera själv fick man göra det som man ville och eftersom det var deadlines varannan vecka fanns det ändå en uppstyrdhet.

- Upplevde du att du fick den feedback av lärarna som du behövde, eller hade den kunnat fungera bättre?

- Det fungerade bra men ibland tyckte jag att de svarade lite väl sent. Fördröjning. Det är bra när de kan förklara, man känner sig inte dum när man frågar. Det är så lätt att missförstå när man bara får det skriftligt, man måste ha det klart innan man sätter igång vad man ska göra. Jag pratade aldrig i telefon med min lärare. Det blir liksom datavärlden, man går in på webCT sen är det så enkelt att använda det. Poff – ett mail. Sen kan man massmaila alla lärarna! ;) om en uppgift eller ett dokument på WebCT skulle vara trasigt

- Vad tycker du om verktygen och metoderna för inläring?

- Det fanns en chatt men jag har inte varit med om att det har använts någon gång. Diskussionsforum hade vi ju och det fungerade. Webb sidan använde jag mest till att hämta PPT och uppgifter samt diskussionsfrågorna, sedan håller man koll på om läraren satt upp några anslag, som t ex att nu är det rättat eller glad valborg eller dylikt. Och jag använde min privata e-post i stället för den som skolan gav mig.

- Fanns det något som du tyckte saknades i kursen?

- Nej inte egentligen, jag var nog ganska nöjd. En frivillig introducerande föreläsning hade inte varit fel i och för sig. Då skulle man ha fått träffa lärare och elever minst en gång för att kunna ha en vidare kontakt. Det hade varit skönt.

- De studenter som inte avslutade kursen eller hoppade av, varför tror du att de gjorde det?

- Det var ingen lätt kurs, det var ganska högt tempo. Men då blev man imponerad av många som gav långa och bra svar i diskussionsövningen, de var av mycket skiftande kvalité.

- Påverkade kursen ditt självförtroende som student?

- Ja men det gjorde det, tyckte att t ex webbtidningar var helt hopplöst innan men sen började man förstå och man fick kämpa.

Bilaga 2 Frågeformulär

”Vad har du lärt dig och hur då?”

Frågeformulär nummer _____ [ÅÅMMDD] _____

Den intervjuades namn _____ Den intervjuades födelseår _____

Den intervjuades Universitet _____ Den intervjuades kön _____

Den intervjuades kurs _____ Kursen togs den (VT/HT år) _____

Kontrollfrågor

1. Stämmer det att du avslutat och klarat kursen X?
2. Varför valde du att studerade detta ämne och på distans?
Ekonomi Familjeskäl Delmål Tidsskäl Geografiska skäl
3. Var det första gången du studerade på distans?
JA NEJ
4. Varför valde du det universitet du valde?
5. Hörde kursen till din utbildning i stort?
JA NEJ
6. Hade du studerat på Universitet/Högskola tidigare?
JA NEJ
7. Skulle du kalla dig själv för en van datoranvändare?
JA NEJ

Attitydfrågor

8. Tycker du att kursen kändes seriös eller vad det på plock?
9. Var kursen givande, varför?
10. Tycker du att du minns något av värde, vad?
11. Hur lärde du dig det du lärde dig?
12. Varför kommer du ihåg det du kommer ihåg, tror du?
13. Levde kursen upp till dina förväntningar, varför då?
14. Tycker du att du hade rätt ambitionsnivå?
15. Tror du att du hade lärt dig mer eller mindre om kursen varit klassrumsbaserad, varför då?

16. Hur var den sociala samvaron för er kursdeltagare? Tror du att du hade upplevt mer motivation och inspiration om du fått träffa dina kurskamrater mer, antingen IRL eller online?

17. Vad tycker du om verktygen för social interaktion mellan dig och andra studenter?

18. Tycker du att kursen höll vad den utlovade?

Uppläggsfrågor

19. Vad tycker du om antalet övningar?

20. Var skedde ditt lärande?

21. Kunde du studera på ett sätt som du var nöjd med, upplevde du kursen som flexibel?

22. Hur fungerade kommunikationen med lärarna för kursen? Upplever du att du fick det stöd och den feedback som du behövde, eller hade den kunnat fungera bättre?

23. Vad tycker du om verktygen och metoderna för inläring och vad var det som fungerade bäst för dig för att ta in informationen och klara av kursen?

* Fysiska träffar *Live webbkamera *Böcker *Chatt *Diskussionsforum *Webb-TV
*Webbsidan *E-post *Prov

24. Fanns det något som du tyckte saknades i kursen?

*Träffar *Upplägg *Övningar *Kommunikationsmässigt *Teknik

Interaktionsfrågor

25. Var dina kurskamrater en resurs?

26. Hur påverkade de obligatoriska träffarna din inläring?

27. Hade du de andra studenternas kontaktuppgifter (telefon, e-post, adress och foto) använde du denna information för att kunna kommunicera?

28. Vad tycker du om sammanhållningen, samarbetade du med någon i din klass på distans?

29. Ville lärarna att ni skulle ge feedback på varandras arbeten? Fick du feedback av dina studiekamrater?

30. De studenter som inte avslutade kursen eller hoppade av, varför tror du att de gjorde det?

31. Skulle du rekommendera kursen till någon annan?

32. Påverkade kursen ditt självförtroende som student?